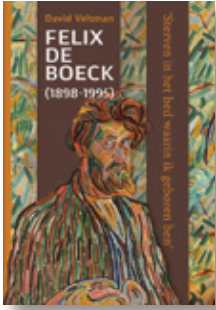

David Veltman, *'Sterven in het bed waarin ik geboren ben.' Een biografie van Felix De Boeck (1898-1995)*
Hilversum, Uitgeverij Verloren, 2021,
400 pp., ISBN 9789087049164

De Vlaamse kunstschilder Felix De Boeck (1898-1995) stamde uit een Vlaamsgezind milieu en was in zijn jeugd betrokken bij het activisme. In tegenstelling tot zijn bevriende en later net als hij bekend geworden streek- en generatiegenoten Jan Boon en Pol Jacquemyns en zijn oudere broer Marcel liep hij na de Eerste Wereldoorlog echter geen veroordeling op. De bemiddelde De Boeck, een overtuigde katholiek die de klassieke humaniora had doorlopen, was zijn hele leven als landbouwer werkzaam op het familiale boerenbedrijf in zijn geboorte- en woonplaats Drogenbos. In de vroege jaren 1920 stond hij mee in de voorhoede van de artistieke avant-garde en hij bleef levenslang een productieve schilder met een specifiek en herkenbaar palet. Tijdens de Tweede Wereldoorlog liet hij zich zonder problemen meermaals interviewen door gelijkgeschakelde kranten en tijdschriften, borstelde hij – niet uit overtuiging maar in opdracht – twee portretten van Adolf Hitler en bleef hij in contact met beeldende kunstenaars die in de collaboratie terecht kwamen. Andermaal werd hij evenwel niet verontrust door de naoorlogse repressie. De Boeck, die ook veel en gevarieerd las, was enerzijds een einzegänger, maar anderzijds iemand met een ruime en gevarieerde kennissenkring en een uitgebreid netwerk, ook in Franstalige België. Vrienden en bekenden met uiteenlopende achtergronden waren altijd welkom bij hem thuis, maar tegenbezoeken beperkte hij tot een minimum.

De belangstelling voor zijn werk kende *ups en downs*, zowel van officiële zijde als in kunstmiddens. Uiteindelijk werd hij aan het eind van zijn lange leven gecanoniseerd, met name in (het verzelfstandigde) Vlaanderen, waarbij overigens behoorlijk wat *'inventing a tradition'* en *'image building'* te pas kwam. Kort vóór zijn overlijden kon de kunstenaar de eerste steen leggen voor een aan hem gewijd museum op de plaats van zijn voormalige hoevedomein in Drogenbos, zodat daar een soort van *lieu de mémoire* werd gecreëerd. Het werd geopend in 1998, het jaar dat De Boeck honderd zou zijn geworden en profileert zich onder de naam FelixArt Museum als een culturele instelling die focust op (tentoonstellings)initiatieven in verband met vernieuwende tendensen in de Belgische beeldende kunst tijdens de zoste eeuw. Voordien was er vanaf 1969 op de zolder van het gemeentehuis van Drogenbos al een Felix De Boeck Museum geweest.

Op 5 juli 2021 promoveerde de Nederlandse literatuur- en cultuurhistoricus David Veltman aan het Biografie Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen tot doctor op basis van het proefschrift *'Sterven in het bed waarin ik geboren ben.' Een biografie van Felix De Boeck (1898-1895)*, waarvan tegelijk een handelseditie werd uitgebracht. De auteur schetst op boeiende en inspirerende wijze het leven en het werk van De Boeck en kiert diens private, artistieke en publieke persoonlijkheid heel breed. Veltman schrijft ook vlot en hanteert een toegankelijke taal, al bevat zijn dissertatie al te veel grammaticale, stilistische en drukfouten.

Hoewel hij een heel pak gespecialiseerde publicaties over de geschiedenis van de Vlaamse beweging grondig heeft doorploegd en onder meer op basis daarvan vaak instructief formuleert, slaat hij van de andere kant helaas op ettelijke plaatsen de plank mis. Dat de geschiedenis van de Vlaamse beweging minstens even gecompliceerd is

als de huidige, complexe gefederaliseerde Belgische staatsstructuur die een gevolg is van onder andere de Vlaamse emancipatiebeweging, kan worden ingeroepen als een verzachtende omstandigheid, maar niet als een verontschuldiging voor te veel onzorgvuldigheden en foutieve analyses, interpretaties of commentaren over dat niet onbelangrijk aspect van dit proefschrift. Het “*ravijn tussen Essen en Roosendaal*”, waar Ludo Simons het al in 1990 had, blijkt nog altijd niet makkelijk te overbruggen.

Het activisme van De Boeck wordt, in navolging van door Vlaamse literatuurwetenschappers tijdens de jongste decennia geïntroduceerde concepten, door Veltman ietwat te eenduidig geïdentificeerd als een onderdeel van een cultureel-maatschappelijke tegenbeweging van een generatie al dan niet in de literatuur of de beeldende kunst bedrijvige Vlaamsgezinde jongeren. Dat was zo, maar er was meer dan dat. “*De Boecks inzet voor de avant-garde vond zijn oorsprong in het activisme. Hij had zich in de Eerste Wereldoorlog verzet tegen de behoudzucht en de zelfingenomenheid van een dominante Franstalige burgerlijke cultuur. Na de oorlog wees hij dat arrivisme aan in Sélection*”, de Brusselse kunstgalerij van Paul-Gustave Van Hecke en André De Ridder, zo luidt de overtrokken, al te schematiserende en simplifiërende evaluatie van Veltman. Er was in de Vlaamse beweging in de jaren 1914-1918 echter sprake van meerdere stroomversnellingen, die bovendien fungeerden als wederzijdse katalysatoren. Net zoals de toenmalige artistieke avant-garde, ook die van De Boeck, putte uit verschillende en gediversifieerde (inspiratie) bronnen.

Deze biografie bevat spijtig genoeg teveel feitelijke onjuistheden, in het bijzonder met betrekking tot de geschiedenis van de Vlaamse beweging, die hadden kunnen worden vermeden. Zo kan het Jonge Dinaso niet worden gecatalogeerd als een “nazis-

tische jongerenvereniging” (p. 212), was er omstreeks 1930 nog op geen enkele manier sprake van een “*Vlaamse overheid*” (p. 201) en was de flamingantische jurist Raymond Derine geen “*geestelijke*” (p. 268). De bladen *Rommelpot* en ‘t *Pallietkerke* kwalificeren als “*satirisch*” zonder hun ideologische oriëntatie te duiden, geeft een vertekend beeld (p. 317). Daarnaast worden de precieze positie en de werking van uiteenlopende organisaties zoals de activistische Raad van Vlaanderen en de Boerenbond niet correct uiteengezet. Ook wat betreft de relatie tussen enerzijds katholicisme en flamingantisme en anderzijds tussen Vlaams-nationalisme en democratie, gaat de auteur af en toe te kort door de bocht. Hetzelfde geldt voor zijn toelichting bij de opgang van federalistische ideeën tijdens de late jaren 1930 en van de betekenis in dat verband van de rechtse en katholieke Concentratie in Vlaanderen en de rol daarbij van het Leuvense weekblad *Nieuw Vlaanderen*. Doorgedreven studie en lectuur – hoe verdienstelijk, intensief en omvattend ook – compenseren niet of voldoende het ontbreken van een initiële kennis van zaken of in de loop van vele jaren opgebouwde vertrouwde kennis met de geschiedenis van België, Vlaanderen en de Vlaamse beweging. Daardoor ontbreekt het deze biografie, hoe waarde- en betekenisvol die als geheel ook is, op teveel plaatsen aan affiniteit en nuance. Wel de klok dus, maar niet altijd de klepel. Meer Vlaamse meelezers hadden kunnen voorkomen dat bovenstaande en andere op- en aanmerkingen dienen te worden gemaakt.

De ‘literaire’ titel van deze biografie, ‘*Sterven in het bed waarin ik geboren ben*’, verwijst naar het feit dat De Boeck zijn hele leven op het voorouderlijk boeren erf woonde. Ook na zijn huwelijk met een volle nicht, wat leidde tot het vroegtijdig overlijden van een aantal kinderen en een mentale achterstand bij de enige dochter die de volwassen leeftijd be-

reikte. Pas nadat Marcelle, genoemd naar de vroegtijdig overleden broer van haar vader, in de jaren 1960 een nieuwe thuis had gevonden in een verzorgingsinstelling, ging het echtpaar De Boeck af en toe op reis naar het buitenland.

Dat de schilder een plattelandsmens was en tegelijk een artistieke modernist en dat hij een naar mystiek neigend katholicisme combineerde met een door de abstractie geïnspireerde beeldtaal, was destijds niet het meest gangbare of gebruikelijke. Die schijnbare antagonismen maakten en maken De Boeck evenwel tot een opmerkelijke en interessante figuur, zowel voor de mentaliteits-, de cultuur- als de kunstgeschiedenis. Dat zijn goeddeels Vlaamse levensverhaal nu door een Nederlandse wetenschapper in kaart werd gebracht en historisch gecontextualiseerd, bevestigt dat De Boeck iemand was die als mens en als kunstenaar boven het maaiveld uitstak en precies daarom blijvende aandacht verdient.